

«El Premi Nobel obre la possibilitat d'una tribuna internacional»

/ Domènec Umbert

“No es pot silenciar la veu dels pobles”

Sant Cugat del Vallès ha rebut en el marc de la Universitat de la Pau Adolfo Pérez Esquivel. El lluitador infatigable dels drets humans i de la pau en un món en guerra analitza en aquesta conversa els problemes d'Amèrica Llatina, amb la senzillesa i la transparència que sempre l'han caracteritzat.

P. ROCIO TERAN H.

Adolfo Pérez Esquivel, Premi Nobel de la Pau en 1980, ha participat com a rector en la segona edició de la Universitat per la Pau, celebrada entre el 21 i 28 de juliol en el municipi barceloní de Sant Cugat del Vallès.

El Premi Nobel llatinoamericà, nascut a Buenos Aires en 1931, és l'expressió de l'home que s'ha lliurat de ple a la difícil lluita per la pau. Parlar amb ell és tenir al davant un llibre que descriu i denuncia les injustícies a què són sotmesos els pobles pels sistemes de dominació polítics i econòmics.

Coordinador del Servei de Justícia i Pau a l'Amèrica Llatina, inicia en 1971 la seva participació en la lluita a favor de la justícia, amb el projecte d'una comunitat urbana autogestiona. A partir de 1972, i durant tota la dècada, és membre actiu d'organitzacions de drets humans, participa en vagues de fam, coneix la presó i esdevé el presoner més molest de la dictadura argentina. Tots els indrets d'Amèrica Llatina coneixen la solidaritat d'aquest home, que reclama el dret a l'autodeterminació dels pobles, la fi de les noves formes d'esclavitud i del genocidi de les races.

—*Malgrat que vostè rebutja tota al·lusió a la seva persona. ¿Quina és la significació que li ha donat el Premi Nobel que va rebre en 1980?*

—Els premis són importants si serveixen com a instruments dels pobles i més un Premi Nobel de la Pau. Jo crec que en aquests anys he tractat de ser coherent amb aquesta premissa. Tanmateix, el Premi Nobel ens ha obert la possibilitat d'una tribuna internacional, d'accés a llocs on abans no arribàvem, sempre en funció del treball que estem portant a terme, tant a l'Amèrica Llatina com en uns altres indrets del món.

—*Vostè és arquitecte i escultor. ¿Podem afirmar que Adolfo Pérez Esquivel ha deixat la faceta d'artista i professor universitari per l'objectiu de la pau?*

—No tant, continuo treballant, lògicament no amb el ritme d'altres anys. Però sí; acabo de fer un mural per a l'Equador, concretament per a Riobamba, sobre els màrtirs d'Amèrica Llatina. També he tallat algunes figures, algunes imatges. I bé, són regals que vaig fent a diferents poblacions, a diversos països. Pel que fa a

la docència, he hagut de deixar la càtedra per moltes raons. Una, perquè vaig ser obligat a cessar per la dictadura i, després, no hi he tornat, perquè viatge molt intensament.

—*¿Quina és l'anàlisi política que vostè pot fer dels canvis experimentats aquest darrers anys a l'Amèrica Llatina?*

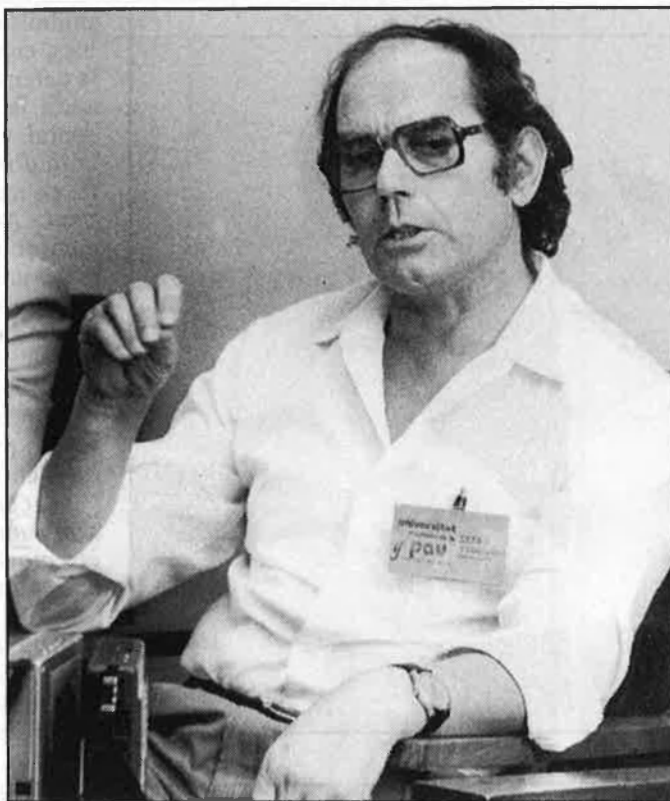
—A l'Amèrica Llatina, i en altres indrets del món, s'han produït fets molt significatius, canvis socioeconòmics i polítics, però hi ha un empitjorament de la situació, com ara més fam, més misèria, més opressió dels pobles. Un deute extern injust i immoral imposat als països del tercer món, conflictes regionals incontrolables, un increment de la cursa armamentista en el món, on s'inverteixen milers de milions de dòlars. Mentrestant, hi ha pobles que moren de fam. A l'Amèrica Llatina hi ha els conflictes d'Amèrica Central, l'opressió, cada vegada més greu, dels Estats Units contra els països de l'àrea. Al Con Sud s'han produït molts canvis, com els governs que han recuperat el procés constitucional, però que ara com ara afronten greus problemes, tant per l'herència de la violació dels drets humans, com per les seves economies, destruïdes, i greus conflictes socials.

—*Com a argentí, ¿què pensa del judici contra les tres primeres juntes de l'ex-dictadura? ¿Creu vostè que la sentència farà justícia als milers de desapareguts?*

—El judici a les tres primeres juntes és una passa positiva. Per primera vegada, es porta els militars davant un tribunal, quan feia 50 anys que donaven cops d'estat. El que ens preocupa és que hi ha molts militars responsables de violacions dels drets humans que encara són en llibertat. Jo no vull aventurar cap pronòstic, perquè em penso que la justícia haurà de decidir quina és la responsabilitat de les tres juntes. Però el fet no es pot quedar ací, cal jutjar els altres responsables de les greus viola-

cions dels drets humans. Malgrat tot, veiem una responsabilitat molt ambigua del govern radical, una actitud complaent de no destruir els quadres intermedis de les Forces Armades, alguns dels quals han estat ascendits a graus superiors. Així mateix, s'han confirmat molts jutges de la dictadura. Doncs, les coses encara no són clares.

—*En el Fòrum de la VI Assemblea de les Nacions Unides, en 1974, es va*

«El món coneix una situació de crisi»

/ Domènec Umbert

exigir un Nou Ordre Econòmic Internacional; posteriorment, s'ha treballat sobre això. Però, malgrat tot, no s'hi ha produït cap avanç. ¿Quina és la causa d'aquest estancament?

—Es la falta de voluntat política de les grans potències. El problema d'un nou ordre econòmic internacional, com el problema del deute extern, no són exclusivament econòmics, sinó també polítics, i com a tals han de ser tractats. Les grans potències no tenen cap interès a modificar aquesta situació d'injustícia, perquè per a ells és una forma de dominació sobre la resta de països. Això, però, generarà nous conflictes i els països es poden rebel·lar contra aquesta situació, perquè és ja un problema de

supervivència d'aquests pobles. Aquesta forma d'imperialisme està arribant a la fi. Em penso que el món coneix una situació de crisi que buscarà de modificar d'alguna manera.

—*Això és difícil, en la mida que els grups dominants que regeixen els països llatinoamericans són íntimament relacionats amb els poders econòmics internacionals.*

—Sí, però jo crec que els pobles aniran generant les alternatives i els

camins; Nicaragua n'és un exemple. Una gran potència, com els Estats Units, no vol perdonar a Nicaragua haver trencat la seva hegemonia en la regió, i, per això, l'agressió. Nicaragua no és cap amenaça militar per als Estats Units, és la lluita de David contra Goliat. Doncs, són aquests els processos que s'esdevenen i que s'aguditzaran mentre no se'n trobin solucions socio-polítiques i econòmiques.

—*Vostè planteja la unitat llatinoamericana. ¿Creu que això és factible en la mida que a Amèrica Llatina hi ha pobles homogenis però, alhora, heterogenis?*

—Sí, perquè hi ha actuacions comunes. Però, també, passa una cosa; els mitjans de comunicació i els educatius han estat condicionats per dividir i enfrontar els pobles. A l'escola s'estudia la vida i la

història llatinoamericanes, s'hi parla dels pre-colombins, de les antigues civilitzacions, una mica de la conquesta espanyola i de la colonització, però s'hi fa molt poca referència als pobles llatinoamericans. Malgrat tot, de fa un cert temps, els pobles han començat a conèixer-se a nivell sindical, a nivell camperol, a nivell de poblacions indígenes, i genera una xarxa de comprensió; i és d'ací d'on sortirà la força dels pobles.

—*Al llarg d'aquesta conversa, vostè ha proposat la necessitat de models alternatius. ¿Quina resposta ha trobat en les forces polítiques llatinoamericanes?*

—En els darrers anys, ens han preocupat molt els partits polítics i

els sindicats; la distància que ens en separa és cada vegada més gran, sense cap possibilitat de convergència. És com si haguéssim arribat a una etapa on els partits polítics s'esgotessin, almenys en la forma actual en què es troben. Les forces polítiques no tenen respostes alternatives, i continuen amb el mateix vici de les campanyes electorals, promentent molt i sense fer res, o fent tot el contrari del que han promès. És el cas d'Alfonsín.

amb la construcció dels projectes alternatius que es proposen?

—Crec que l'església a l'Amèrica Llatina, i inclús a Roma, té moltes contradiccions, dins de l'església hi ha molts corrents i moltes opcions. Nosaltres, a l'Argentina, tenim molt bones experiències, com la de monsenyor Angeletti, però també algunes de molt tristes, tant a nivell d'església, com de bisbes que van estar compromesos amb la dictadura. Per a nosaltres, l'església és el poble de

—Tot el món parla de la Teologia de l'Alliberament, però ningú no ataca el que jo denomino «Teologia de la dominació». Ni tan sols Roma. La teologia que s'imposa a sang i a foc en el continent llatinoamericà, com un sistema de dominació, on ens presenten una cristologia d'un Crist mort, remort, crucificat i que serveix únicament per a sotmetre els pobles. On la «ideologia de la seguretat nacional» utilitza la religió buida dels continguts, emprant els signes i els símbols religiosos per oprimir els pobles, en un intent que no és més que la defensa del capitalisme, perquè associa la civilització cristiana i occidental amb el capitalisme. I és en nom d'aquesta civilització que s'han fet els més terribles crims de la humanitat. Aquells que estem dins d'un compromís d'alliberament a l'Amèrica Llatina compremem el Crist amb Crist ressuscitat, el Crist de la vida i no de la mort. Per a mi, quan em parlen de Teologia de l'Alliberament, dic que és un procés irreversible, que no callaran, per més que Roma ho pregoni, per més que es tracti de silenciar la veu dels pobles.

—¿Quines són les diferències i les semblances que vostè establiria entre els moviments de pau llatinoamericans i els europeus?

—Els moviments de pau i no-violència tenim punts comuns i problemàtiques diferents. A l'Amèrica Llatina no parlem tant de no-violència, tenim una pràctica de lluita no-violenta. Per a nosaltres, l'objectiu fonamental és l'alliberament de la persona humana, de l'ésser humà, com a ésser integral. A l'Europa això es dona amb unes altres característiques; les necessitats són diferents. Per a nosaltres, és un problema de supervivència, és saber si avui menjarem o demà viurem, és una cosa més directa, més crua.

La conversa amb el Premi Nobel és inegotable. Pérez Esquivel viu i sent intensament tot Amèrica Llatina. Parlem de les repercussions de les darreres declaracions de Fidel Castro sobre la conquesta espanyola; dels desavantatges per a Amèrica Llatina de la incorporació d'Espanya a la CEE; de les contínues matances o dels desapareguts al Perú. I parlem també del desig que la Universitat de la Pau de San Cugat continuï sent un punt de convergència per a l'estudi i la recerca de la pau al món.

«Les forces polítiques no tenen respostes alternatives»

/ Donèc Umbert

Jo crec que les alternatives s'aniran generant en la mida que hi hagi projectes concrets, mitjançant la participació de la gent, d'una consciència crítica que, per exemple, ara reclamen. I, acabo amb això, tenim a l'Argentina un bisbe que va ser assassinat per la dictadura, un màrtir com monsenyor Romero a El Salvador.

—O, com el català Lluís Espinal a Bolívia...

—Clar, Lucho Espinal, em refereixo a monsenyor Enrique Angeletti, ell va tenir un pensament revisor del seu compromís; deia: «Hem de tenir una orelleta parada a l'evangeli i l'altra en el poble, per saber actuar correctament».

—¿Quina identificació té amb la Teologia de l'Alliberament? ¿Vostè pensa que l'església té res a veure

Deu, tots som església, i el bisbe ha de ser un germà frater, i no un príncep. Un germà frater que camina junt amb el poble, que n'assumeix el compromís de lluita, l'evangelització del qual ha d'arribar pel seu testimoni. Recordo una vegada, parlant amb Leonard Boff, aquest teòleg que avui volen callar —però mai la veu del poble no l'acallarà—, que em deia: «els teòlegs podem escriure sobre l'alliberament dels cristians si hi ha cristians que el fan». Crec que aquest procés d'alliberament dels cristians a l'Amèrica Llatina és un procés irreversible que no es pot callar.

—Adolfo Pérez Esquivel insisteix, amb la profunditat que el caracteritza, a fer algunes precisions sobre la diferenciació entre allò que ell anomena «Teologia de la dominació».